

**ПОМСТА — ТАКА СТРАВА,
ЩО СМАКУЄ КРАЩЕ,
КОЛИ ВОНА ХОЛОДНА**

Завдяки блискучому й жорсткому зображенню сім'ї Корлеоне роман «Хрещений батько» став класикою літератури ХХ століття. Ця незабутня сага про корупцію і злочинність, честь і ненависть, пристрасть і презирство залишається визначним твором, що приніс авторові світову славу.

Дон Віто — голова клану Корлеоне. Багато років тому він емігрував із сонячної Сицилії до Штатів і побудував бізнес, який зробив його одним із шістьох найвпливовіших мафіозі країни. Його поважають вороги та бояться друзі. Він шантажист і тиран, його рішення остаточні. Проте настануть часи, коли панування дона опиниться під загрозою. Хто стане на захист сім'ї?

МАРІО
П'ЮЗО

МАРІО
П'ЮЗО

*Хрещений
батько*

ISBN 978-617-12-3846-6

9 786171 238466

www.bookclub.ua

MARIO PUZO

**THE
GODFATHER**

a novel

МАРІО П'ЮЗО

**ХРЕЩЕНИЙ
БАТЬКО**

роман

**ПЕРЕКЛАД З АНГЛІЙСЬКОЇ
ВІКТОРА БАТЮКА Й ОЛЕКСАНДРА ОВСЮКА**

ХАРКІВ **КЛУБ**
2017 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)
П96

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Puzo M. The Godfather : A Novel / Mario Puzo. —
New York : Signet, 1983. — 576 p.

Дизайнер обкладинки *Ольга Бурлій*

ISBN 978-617-12-3846-6
ISBN 978-0-451-16771-2 (англ.)

- © Mario Puzo, 1969
- © Батюк В. Г., переклад
- © Овсяк О. М., переклад розділу II
- © Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2017
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

Присвячую Ентоні Клері

ЧАСТИНА ПЕРША

За кожним великим багатством криється злочин.

Оноре де Бальзак

РОЗДІЛ I

Амеріго Бонасера сидів у залі третього кримінального суду Нью-Йорка і жадав правосуддя — покарання людей, що жорстоко покалічили його доньку, намагаючись збезчестити її.

Суддя, опасистий, з грубими рисами обличчя чолов'яга, закотив рукави чорної мантиї, неначе хотів власноручно розправитися з молодиками, що стояли перед ним. На його обличчі застигла шляхетна зневага. Проте Амеріго Бонасера відчував якийсь фальш, що не міг усвідомити.

— Ви вчинили, як останні дегенерати, — безжально проголосив суддя.

«Так, так, — думав Амеріго Бонасера. — Тварюки! Тварюки!»

Молодики з елегантними зачісками і чисто поголені покірливо схилили голови.

Суддя вів далі:

— Ви вчинили, як хижі звірі в джунглях, і ваше щастя, що не згвалтували бідної дівчини, а то б я кинув вас за грати на дванадцять років. — Суддя зробив паузу, зиркнув з-під широких брів на сплотнілого Амеріго Бонасера, потім глянув на стос протоколів слідства, що лежали перед ним на столі. Далі насупився й стенив плечима, ніби вирок, який він збирався оголосити, не відповідав його власному бажанню. Він знову заговорив:

— Але, зважаючи на вашу молодість і те, що раніше вас до суду не притягали, а самі ви походите з порядних родин, а заразом

і через те, що закон у своїй великодушності не керується почуттям помсти, засуджую вас на три роки ув'язнення. Умовно.

Лише набута за сорок років професійна звичка — носити на обличчі відбиток скорботи — стримала Америкго Бонасера від бурхливого вияву розчарування й обурення. Його вродлива і молода донька ще лежить у лікарні з перебитою і стягнутою дротом щелепою, а ці тварюки мають вийти на волю?! Весь цей суд був комедією від початку до кінця...

Він дивився, як радісні батьки й матері обступили своїх любих синів. О, тепер вони щасливі, тепер вони сміються...

Чорна жовч, невимовна гіркота ринула у Бонасера до горла і, здавалося, сочилася навіть крізь міцно зціплені зуби. Він мимохіть підніс до рота білого носовичка. Так він і стояв, мов заляканий, коли обидва винуватці, впевнені, спокійні, усміхнені, вайлувано проходили повз нього, навіть не глянувши в його бік. Він дозволив їм пройти, не промовивши ні слова, притис до рота носовичок і насилу стримався, щоб не закричати.

Слідом йшли батьки та матері цих тварюк. Двоє чоловіків і дві жінки його віку, зовні більш американізовані, ніж він. Вони позирали на нього засоромлено, проте в їхніх очах світилися відвертий тріумф і зневага.

Раптом знавіснівши, Бонасера нахилився вперед до виходу і хрипко вигукнув:

— Ви ще заплачете, як я плакав, я змушу вас плакати, як ваші діти змусили мене!

Його носовичок був уже біля очей. Адвокати, що ступали позаду, поквапили своїх клієнтів, збившись у проходах щільною купкою довкола молодиків, які вже обернулися, готові обороняти своїх рідних. Дебелий судовий пристав мершій загородив собою ряд, у якому стояв Бонасера. Але в цьому не було потреби.

Протягом усього життя в Америці Америкго Бонасера вірив у закон і порядок. І процвітав завдяки цій своїй вірі. Та тепер, коли його обпікала образа й наскрізь переймало хуже бажання купити револьвер і пристрелити цих двох телепнів, Бонасера обернувся до своєї дружини, яка ще й досі нічого не зрозуміла, і коротко сказав:

— Нас пошили в дурні. — Потім помовчав і, вирішивши не спинятися ні перед якою ціною, додав: — Доведеться на колінах просити справедливості в донна Корлеоне.

У кричушо опорядженому номері-люкс одного з лос-анджелеських готелів Джоні Фонтане заливав горе, як буває з ревнивими чоловіками. Простягшись на червоній канапі, він дудлив шотландське віскі просто з пляшки, а потім, щоб перебити присмак, освіжав рота водою, припадаючи до кришталевої вази, повної битого льоду. Минала четверта ранку, і Джоні п'яно марив, як уб'є свою дружину-шльондру, коли та прийде додому. Якщо вона взагалі прийде. Телефонувати першій дружині й запитувати про дітей було вже пізно, а дзвонити комусь із приятелів Джоні соромився, адже його кар'єра котилася тепер униз. Якщо раніше їм було б приємно, вони вважали б за честь, що Фонтане подзвонив їм о четвертій ранку, то зараз вони сприйняли б його як докучливу особу. Він посміхнувся сам собі, згадавши, що колись пригоди з Джоні Фонтане захоплювали не одну з найбільших кінозірок Америки.

Циндрячи з пляшки віскі, він нарешті почув, як клацнув у дверях ключ, однак не опустив пляшки, доки дружина не зайшла до кімнати й не стала перед ним. Вона видалася йому надзвичайно гарною — ангельське личко, проникливі очі-фіалки, чарівно-тендітне, проте ідеально збудоване тіло. На екрані її врода ще множилася, набувала одухотвореності. Сто мільйонів чоловіків у світі закохані в лице Марго Ештон. І плачуть, аби лише побачити її на екрані.

— Де ти в чорта віялася? — запитав Джоні Фонтане.

— З бахурами, — відказала вона.

Марго переоцінила ступінь його сп'яніння. За мить він стрибнув через столик для коктейлів і вхопив її за горлянку. Але, нахилившись до її магічно вродливого обличчя, до чарівливих фіалкових очей, Джоні забув усю свою злість і знову став безпорадним. А вона вдруге припустилася помилки, глузливо посміхнувшись, і він підніс кулак.

— Джоні, тільки не в обличчя! — зойкнула Марго. — Я ж знімаюся!

Вона знушалася з нього. Джоні вдарив її в живіт, і Марго впала на підлогу. Вона важко хапала повітря, і він відчував аромат її віддишу. Джоні бив її по руках і штурхав у тугі стегна, вкриті шовковою засмагою. Дубасив її, як колись давно міцним підлітком у нью-йоркській «Пекельній кухні» лупцював надокучливу малечу. Це були болючі побої, що не лишали, проте, жодних потворних слідів, як ото вибиті зуби чи перебитий ніс.

А втім, він бив її не досить сильно, не міг бити сильніше. І Марго глузувала з цього, її парчева сукня високо заголилася, і вона, бавлячись, роз'ятрювала його:

— Ну, давай, віткни його, Джоні, тобі ж від мене тільки цього й треба!

Джоні Фонтане підвівся. Він ненавидів цю жінку, що лежала на підлозі, але її краса була нездоланною. Марго відкотилася трохи, а потім, як вправна танцівниця, одним стрибком підхопилася і стала перед ним. Тоді, мов дитина, що дражниться, пустилась витанцьовувати, приспівуючи: «Не бий мене, Джоні, не бий мене, Джоні, ніколи!» І раптом майже засмучено, із суворо-прекрасним лицем, мовила:

— Ех ти, нещасний бовдуре. Душив мене, як хлопчисько. Ах, Джоні, ти довіку залишишся дурненьким романтичним поросям. Навіть кохався ти як шмаркач. Мабуть, і досі гадаєш, що й у ліжку так робиться, як у тих дохлих пісеньках, що ти колись співав? — Марго хитнула головою. — Бідний Джоні. Добраніч, Джоні. — І пішла в спальню. Він чув, як вона повернула ключ у дверях.

Джоні сидів долі, обхопивши голову руками. Болісний, припливий відчай опанував його. Та врешті життєва чіпкість вихідця з «дна», що свого часу допомагала йому вижити в джунглях Голлівуду, спонукала його підняти слухавку й викликати таксі до аеропорту. Була лише одна людина, яка могла його врятувати. Він поїде до Нью-Йорка. Поїде до того, хто має силу й мудрість, такі потрібні йому тепер. Джоні поїде до свого хрещеного батька Корлеоне, у прихильність якого він вірив беззавітно.

Пекар Назоріне, опецькуватий і шорсткий, як його великі італійські хлібини, запорошений борошном, кидав похмури погляди то на дружину, то на пишнотілу доньку Катаріну, то на підсобника

Енцо. Той уже переодягся у свою форму військовополоненого, з написом зеленими літерами на нарукавній пов'язці. Він тремтів від думки, що сьогоднішня сцена може закінчитися для нього поверненням на Говернорс-Айленд. Один із багатьох тисяч італійських військовополонених, відпущених під слово честі для роботи в американському господарстві, Енцо жив у постійному страху, що його дозвіл на роботу в місті буде скасовано. І тому невеличка комедія, що розігрувалася перед ним, була для нього дуже серйозною справою. Назоріне гримів:

— Це що таке? Може, ти вже згавбив мою родину, а тепер, коли війна закінчилась і ти знаєш, що Америка викине такого бевзя, як ти, ногою під зад у твоє задрипане село, до Сицилії, лишиш мою доньку з лялькою в пелені на згадку?

Енцо, невисокий, кремезний хлопчина, приклавши руку до серця, запевняв мало не слізною, та й, зрештою, цілком слушно:

— Господарю, присягаюся Святою Дівочою, я й на думці не мав так віддячити вам за вашу ласку. Я щиро люблю й поважаю вашу дочку та уклінно прошу віддати її за мене. Я знаю, що не маю права, але, якщо мене відішлють назад до Італії, я вже ніколи не зможу приїхати до Америки. І я не зможу побратися з Катаріною.

Філомена, дружина Назоріне, урвала суперечку.

— Облиш ці дурущі! — визвірилася вона на свого тлустого чоловіка. — Хіба не знаєш, що тобі треба зробити? Не відпускай Енцо, переховай його в когось із наших родичів на Лонг-Айленді.

Катаріна схлипувала. Вона була вже нівроку пухкенька, непоказна лицем, з помітними ріденькими вусиками. Їй не знайти більше такого вродливого хлопця, як Енцо, не мати більше чоловіка, що торкався б її таємних принад так закохано й шанобливо.

— Я поїду й житиму в Італії, — заверещала вона у вічі батькові. — Я втечу, якщо ти не сховаєш Енцо десь тут.

Назоріне пильно подивився на неї. Надто палка в нього донька! Хіба він сам не бачив, як вона за прилавком терлася своїми круглими сідницями об набухлу шириньку Енцо, коли той пропихався позад неї, несучи свіжі, щойно з печі, булки? «Якби їх не пильнували, то гарячий буханець цього молодого шибеника давно б уже побував в її печі», — розпусно подумав пекар. Треба

якось затримати Енцо в Америці й зробити його американським громадянином. І лише одна людина може це влаштувати. Хрещений батько. Дон Корлеоне.

Усі ці люди й багато інших отримали гарно видрукувані запрошення на весілля міс Констанції Корлеоне, призначене на останню суботу серпня 1945 року. Батько нареченої, дон Віто Корлеоне, ніколи не забував про своїх давніх друзів і сусідів, хоча тепер він живе у великому пишному будинку на Лонг-Айленді. Весілля мали справляти в цьому будинку; свято триватиме цілий день. Безперечно, це буде неабияка подія. Війна з Японією вже закінчувалася, і святкового настрою не захмарюватиме липкий страх за синів, що воюють в армії. Людям потрібне якраз весілля, щоб виявити свою радість.

Отож у суботу зранку з Нью-Йорка потекли приятелі дона Корлеоне, щоб засвідчити йому свою повагу. Вони мали при собі конверти кремового кольору — подарунки нареченій. Ніяких чеків, лише готівка. У кожному конверті лежала також візитна картка, щоб можна було встановити особу дарувальника й міру його поваги до Хрещеного Батька. Чесно заслуженої поваги.

Дон Віто Корлеоне був людиною, до якої всі вдавалися по допомогу й ніколи не розчаровувалися. Він ніколи не кидав слова на вітер, ніколи не закривався полохливою відмовою — мовляв, його руки зв'язані силою, більшою за його власну. І зовсім не обов'язково, щоб він був вашим другом, і не важливим було також те, що ви не мали коштів, аби йому віддячити. Необхідно лише, щоб ви самі засвідчили йому свою дружбу. І потім, байдуже — бідний чи багатий прохач, Дон Корлеоне візьме близько до серця його турботи. І усуне все, що завдає йому горя. Якої винагороди він потребує? Дружби, шанобливого титулу «Дон» та іноді теплішого звернення «Хрещений Батько». І, певне, для засвідчення цієї поваги, а не для якогось там зиску, просто як скромний даруночок — галон вина власного виробництва чи кошик наперчених «тараллес», випечених спеціально для окраси його різдвяного столу. Само собою вважається ознакою доброго тону нагадувати, що ви його боржник і що він має право будь-коли попросити у вас сплати цього боргу якоюсь невеличкою послугою.

Сьогодні, у такий визначний день, день весілля доньки, дон Віто Корлеоне стояв біля дверей свого будинку на Лонг-Біч і вітав гостей. Усі вони були йому добре знані, і на кожного він міг покластися. Багато хто своїм успіхом у житті завдячував донові Корлеоне і з такої доброї нагоди дозволяв собі трохи по-пані-братському називати його в очі «Хрещеним». Навіть люди, що прислуговували на цьому святі, були його приятелями. За буфетом стояв давній товариш; подарунком його стали, власне, всі напої на весіллі та його велика майстерність у цих справах. Офіціантами були друзі синів дона Корлеоне. Найдки в саду на столах приготувала дружина дона з приятельками, а одноакровий садочок прикрасили весільними гірляндами нерозлучні подружки молодої.

Дон Корлеоне приймав з однаковим виявом прихильності геть усіх — багатих і бідних, могутніх і мізерних. Він не зневажав нікого — така-бо в нього вдача. І гості так голосно захоплювалися його чудовою поставою у смокінгу, що людина невтаємничена могла б залюбки визнати дона за щасливого жениха.

Разом із ним коло дверей стояли два з трьох його синів. На старшого, Сантіно, якого всі, окрім батька, звали Сонні, літні італійці поглядали з підозрою, зате молодші — із захопленням. Як на американця першого покоління, та ще італійського походження, Сонні був зависокий, майже шести футів заввишки, і видавався ще вищим через свою густу, кучеряву чуприну. Він мав обличчя перерослого купідона — з правильними рисами, але з товстими, гарно вигнутими чуттєвими губами, з ямочкою на підборідді, що надавала обличчю якогось сороміцького вигляду. Сонні був дебелий, мов бугай, і невтомний у любошах. Усі знали, як щедро наділила його природа: дружина-мучениця згадувала про шлюбне ложе з таким трепетом, як у давнину невірні про неминуче боже покарання. Подейкували, що коли він у юні роки навідувався до будинків із сумнівною славою, навіть найвідчайдушніші й найсміливіші повії, віддаючи із шанобливим острахом належне його величезній чоловічій прикрасі, вимагали подвійну ціну.

На весіллі декотрі широкороті молоді матрони з пишними стегнами вже міряли Сонні спокійно-упевненими поглядами.

Одначе наразі вони дарма марнували час. Хоч на весіллі були його дружина й троє малих дітей, Сонні Корлеоне сьогодні мав

плани щодо Люсі Манчіні, дружки своєї сестри. Ця дівчина в рожевій сукні, з короною квітів у лискучному чорному волоссі сиділа в садку за столом і добре знала про наміри Сонні, бо пускала йому бісики весь тиждень перед весіллям, а сьогодні вранці біля вітваря стиснула йому руку. Чи може дівчина зробити щось більше?

Її не турбувало, що він ніколи не зможе бути такою великою людиною, як його батько. Сонні Корлеоне мав силу й відвагу. До того ж він був щедрий, усі визнавали, що його серце таких же великих розмірів, як і його кабака. Щоправда, Сонні бракувало батькової врівноваженості, його запальна вдача не раз призводила до необачних вчинків. Хоч він добре допомагав батькові у справах, чимало сумнівалося, що Сонні стане батьковим наступником.

Таку дитину, як другий син Дона — Фредеріко, — його звать також Фредді, або Фредо, — кожен італієць вихваляв до небес. Слухняний, старанний, завжди готовий до послуг татові, він жив ще в батьківському домі, хоч йому вже виповнилося 30 років. Був невисокий, кремезний, не такий вродливий, але все з тією ж корлеонівською головою купідона, кучерявою кучмою над круглим обличчям і повними, гарно вигнутими губами донизу кутиками. Правда, у Фредді губи були не чуттєві, а ніби викарбувані з граніту. Схильний до суворості, він став надійною підпорою для батька, ніколи не перечив йому, не докучав скандальними пригодами з жіноцтвом. Але, попри всі ці чесноти, Фредді бракувало того особистого чару, тієї тваринної сили, такої необхідної, щоб керувати людьми, тож вважали, що йому теж навряд чи доведеться успадкувати родинне діло.

Третій, наймолодший син, Майкл Корлеоне, не стояв із батьком і з братами, а сидів за столом у найдальшому кутку саду. Але й там його не оминала пильна увага друзів їхньої родини.

Майкл Корлеоне відмовився йти шляхом свого великого батька. Він не мав кудлатої голови купідона, як його брати, і лискуче чорне волосся лежало рівно, майже не завиваючись. Колір його шкіри, чистий оливково-смагливий, був би гарний як для дівчини. Врода Майклова була надто тендітна. Дон Корлеоне свого часу непокоївся щодо мужності свого найменшого сина. Та ці сумніви розвіялися самі собою, коли Майклові минуло сімнадцять.

Тепер цей найменший син сидів за столом у найдальшому куточку саду, виказуючи в такий спосіб своє умисне відчуження від батька й родини. Поруч із ним сиділа дівчина, американка, про яку, безперечно, всі чули, але якої до сьогоднішнього дня ніхто не бачив. Звичайно, Майкл виявив належну чемність і познайомив її з усіма гостями на весіллі й з усіма родичами. Вона не дуже сподобалась їм: занадто тендітна і білошкіра, обличчя занадто розумне як для жінки, а манери занадто вільні як для дівчини. Її ім'я теж було незвичне для їхнього слуху: вона звалася Кей Адамс. Якби вона сказала їм, що її родина осіла в Америці два століття тому і що її ім'я найзвичайнісіньке, вони б тільки стенули плечима.

Гості помітили, що дон не звертає особливої уваги на третього сина. Майкл був його улюбленцем до війни і, очевидно, став би у слухний час спадкоємцем родинного діла. Наділений спокійною силою й розумом свого великого батька, він мав природжений хист поводитися так, що люди не могли не поважати його. Та коли розпочалася Друга світова війна, Майкл Корлеоне пішов добровольцем у морську піхоту. Пішов, знехтувавши явно батькову волю.

Дон Корлеоне не мав ані бажання, ані наміру допустити, щоб його сина вбили за чиїсь чужі для нього інтереси. Лікарям дали хабарі, були укладені таємні домовленості. Витрачались грубі гроші, щоб уникнути призову на службу. Але Майклові виповнився двадцять один рік, і вже нічого не можна було зробити проти його волі. Тож він записався до війська і воював на Тихому океані. Дослужився до капітана й отримав кілька медалей. 1944 року портрет Майкла з описом його подвигів надрукували в журналі «Лайф». Хтось із знайомих показав донові Корлеоне журнал (удома цього зробити не посміли). Дон зневажливо по-сопів і сказав: «Стільки чудес народив — і казна для кого».

Коли Майкла Корлеоне на початку 1945 року демобілізували видужувати після серйозного поранення, він і гадки не мав, що це влаштував його батько. Побувши кілька тижнів удома й нікого не спитавши, Майкл вступив до Дартмутського коледжу в Ганновері, штат Нью-Гемпшир, і знову залишив батьківський дім. А тепер він приїхав на сестрине весілля і разом

хотів показати свою майбутню дружину — оцю безбарвну американочку.

Майкл Корлеоне розважав Кей Адамс, оповідаючи їй короткі історії про найколеритніших весільних гостей. Його тішило, що їй ці люди здаються екзотичними. Як завжди, його чарувала її загострена цікавість до всього нового і невідомого. Зрештою, її увагу привернула невелика купка чоловіків довкола дерев'яного барильця з вином домашнього виробництва. То були Аме-ріго Бонасера, пекар Назоріне, Антоні Коппола й Лука Бразі. Спостережлива дівчина відразу помітила, що ці четверо мали не дуже щасливий вигляд. Майкл посміхнувся: «Авжеж. Чекають на приватне побачення з батьком. Проситимуть допомоги». І справді, легко було помітити, що їхні погляди прикуті до дона.

Дон Корлеоне ще зустрічав гостей, коли над'їхав чорний «Шевроле» й спинився віддалік на заасфальтованій алеї. Двоє на передньому сидінні видобули з кишень блокноти і, анітрохи не криючись, почали записувати номери автомобілів, що стояли біля під'їзду. Сонні обернувся до батька й сказав:

— Не інакше як лягаві.

— Вулиця мені не належить. Хай собі роблять, що хочуть, — відповів недбало дон Корлеоне, знизавши плечима. Тлусте, схоже на Купідона обличчя Сонні почервоніло від злості.

— У цих задрипаних байстриюків ні поваги, ні совісті.

Він зійшов по східцях і рушив алеєю до чорної машини. Підійшовши, нахилив розлючене обличчя впритул до водієвого, але той не відсахнувся, а лише розкрив свій гаманець і показав зелененьку картку-посвідчення. Сонні мовчки відступив, потім сплюнув, навмисне поціливши в задні дверцята, і пішов назад. Йому хотілося, щоб водій виліз із машини і пішов за ним алеєю, однак цього не сталося. Повернувшись, Сонні сказав батькові:

— Це з ФБР. Записують номери всіх машин. Байстриюки шмаркаті!

Донові Корлеоне зайве було казати, хто це. Найближчим й найдовіренішим друзям порадили приїхати на весілля чужими машинами, і, хоч дон не схвалював безглузлого вибуху синовій злості, однак уся сценка була йому корисна. Вона мала переконати непроханих гостей, що на них не чекали і до їхньої появи

не готувалися. Тому, власне, дон не розсердився. Він-бо давно зрозумів: суспільство завдає кривд, які доводиться терпіти, тішачись через усвідомлення того, що й наймізернішій людині, якщо вона не ловить гав, колись неодмінно трапиться нагода помститися наймогутнішій. Свідомий цього, дон Корлеоне завжди залишався спокійно-розважливим, що так щиро захоплювало його друзів.

Тим часом у садку за будинком заграв квартет джазових музикантів. Усі гості вже з'їхалися. І дон Корлеоне, геть забувши про непроханих прибульців, разом із двома синами подався до весільних столів.

У великому саду зібралися сотні гостей; одні танцювали на дерев'яному помості, густо всіяному квітами, інші сиділи за довгими столами, що вгиналися від запашних страв і здоровених глеків домашнього вина. Наречена, Конні Корлеоне, у всій пишноті сиділа за окремим столом, на узвишші, поряд свого молодого, дружок і свідків. Усе — як у старому італійському селі. Молода, звичайно, воліла б зробити все не так, але поступилася й згодилася на це «свиняче» весілля, аби розрадити батька, не вдоволеного, що вона вибрала собі такого чоловіка.

Наречений, Карло Ріцці, був не чистий сицилієць — лише батько походив із Сицилії, а мати з Північної Італії. Від матері він успадкував біляве волосся й блакитні очі. Рідні мешкали в штаті Невада, а Карло виїхав звідти через якесь дрібне непорозуміння із законом. У Нью-Йорку він зустрівся із Сонні Корлеоне й познайомився з його сестрою. Звісно, дон Корлеоне послав довірених людей у Неваду, і ті повідомили, що незгоди Карло з поліцією полягали в хлопчачій необережності зі зброєю, але все можна легко затерти, очистивши хлопцеві репутацію. Посланці привезли також докладні відомості про справи в тамтешніх легальних гральних домах; ті відомості вельми зацікавили дона, і він тепер часто про них думав. Однією із ознак його величі було те, що дон із усього вмів здобувати гроші.

Конні Корлеоне важко було назвати дуже принадною — худа й нервова, вона обіцяла згодом перетворитися на сварливу бабу. Але сьогодні, вбрана в білу весільну сукню, осяяна любовними сподіваннями, вона аж промінилася й була майже гарною. Під

дерев'яним столом її рука лежала на м'язистому стегні молодого. Її купідонні уста, теж чуттєво вигнуті, посилали йому повітряні поцілунки.

Конні він здавався надзвичайно вродливим. Ще зовсім юнаком Карло Ріцці працював на вільному повітрі в пустелі — то була важка фізична праця. Тепер він мав дужі ручиська, його плечі аж випиралися з весільного смокінга. Карло зазирнув у захоплені очі нареченої й налив вина в її келих. Він був підкреслено уважний до неї, наче обоє були акторами на сцені. Але його погляд раз у раз спинявся на величеській шовковій сумці, яку молода перекинула через праве плече, повну конвертів із грішми. Скільки там? Десять тисяч? Двадцять? Карло Ріцці всміхнувся. Це лише початок. Адже він бере дружину з королівської сім'ї. І вона має подбати про нього.

В юрмі гостей до цієї ж таки сумки придивлявся вичепурений молодик із прилизаною голівкою, схожий чимсь на тхора. Більше за звичкою Полі Гатто прикидав, як би йому поцупити оту набиту грішми торбинку. Його розважала сама думка про це, хоча він і розумів, що вона є дурною, невинною фантазією, на кшталт того, як малі діти уявляють, ніби розбивають танки зі своїх іграшкових пістолетів. Він стежив, як його бос, огрядний, уже немолодий Пітер Клеменца кружляв дівчат на дерев'яному танцювальному помості в завзятій простацькій тарантелі. Гості аплодували високому гладунові Клеменці, що танцював відчайдушно й майстерно, хтиво напіраючи своїм черевом на груди молодших і стрункіших партнерок. Старші жінки хапали його за руки, зваблюючи на наступний танець. Молодші чоловіки шанобливо звільнили майданчик і приляскували в долоні у такт запальній мелодії мандолін. Коли нарешті Клеменца впав на стілець, Полі Гатто приніс йому келих крижаного вина й витер спітніле чоло своїм шовковим носовичком. Клеменца припав до вина й пив, відсапуючись, наче кит. Але замість подяки він сухо кинув Полі:

— Хіба тебе поставили визначати переможця на танцях? Роби своє. Обійди все навколо і пильнуй, щоб було о'кей.

Полі зник у натовпі.

Джаз спинився перепочити й закусити. Один молодик, Ніно Валенті, підняв залишену музикантами мандоліну, поставив ліву ногу на стілець і заспівав вульгарну сицилійську любовну

пісеньку. У Ніно Валенті було гарне, хоча і припухле від постійного пияцтва обличчя. Він і тепер, власне, був уже напідпитку і, виспівуючи ліричні непристойності, пускав очима бісики. Жінки відчайдушно й весело вищали, чоловіки ж підхоплювали останнє слово кожного куплета.

Дон Корлеоне, людина навдивовижу суворої моральності у таких справах, хоч його тілиста дружина весело вищала разом із іншими, тактовно відійшов до будинку. Побачивши це, Сонні Корлеоне пропхався до столу нареченої й сів поруч молоденької дружки — Люсі Манчіні. Все гаразд, їм ніщо не заважає. Його дружина на кухні закінчує прикрашати коровай. Сонні шепнув щось на вухо дівчині, і та підвелася. Сонні переcheckав кілька хвилин і пішов слідом, зупиняючись то там, то тут погомоніти з гостями.

Усі очі стежили за ними. Дружка, щиро американізована трирічним навчанням у коледжі, була дівчиною достигнулою і вже мала певну славу. Весь час, поки готували весілля, вона фліртувала із Сонні, діймаючи його ущипливими жартами, які вважала дозволеними, бо Сонні, як дружка молодого, був її партнером. І ось, притримуючи поділ рожевої сукні, вона ступила до будинку з удавано-невинною усмішкою на устах і легко збігла сходами до ванної кімнати. Там вона побула хвильку. Коли вона вийшла, Сонні Корлеоне уже стояв на площадці перед нею. Він жестом поманив її вгору.

Крізь зачинене вікно кабінету дона Корлеоне на весілля в заквітчаному гірляндами саду дивився Томас Хейген. Всі стіни позаду нього були заставлені юридичною літературою. Хейген працював адвокатом дона, виконував обов'язки «консільйорі», тобто порадника, а отже, посідав найважливіше після самого дона місце в «родинному бізнесі». У цій високій кімнаті вони з доном вирішили багато заплутаних проблем, тож, помітивши, що Хрещений Батько залишив гостей і пішов у дім, він зрозумів: весілля чи не весілля, а сьогодні доведеться трохи попрацювати. Дон зайде до нього. Потім Хейген побачив, як Сонні Корлеоне шепнув щось на вухо Люсі Манчіні та яку невеличку комедію вони обоє розіграли дорогою до будинку. Хейген гмукнув. Чи варто казати про це донові? І вирішив, що не варто. Підійшовши до стола, він узяв написаний від руки список осіб, яким дозволено

було зустрітися з доном Корлеоне приватно. Коли дон зайшов до кімнати, Хейген простяг йому список. Корлеоне кивнув головою і сказав:

— Бонасера лиши насамкінець.

Через скляні французькі двері Хейген вийшов прямо в сад, де коло барильця з вином чекали прохачі. Він поманив гладкого Назоріне.

Дон Корлеоне зустрів пекаря обіймами. Змалечку, ще в Італії, вони гралися разом, товаришували й потому. І тепер на Великдень дон Корлеоне неодмінно одержував свіжі сирні й пшеничні паски з колесо вантажної машини завбільшки, з хрусткою, помащеною жовтим скоринкою. На Різдво і на дні народження повага Назоріне виявлялася в розкішних тортах, щедро оздоблених кремом. Усі ці довгі роки, чи добре велися справи, чи погано, Назоріне акуратно сплачував внески до створеної доном ще замолоду профспілки пекарів і ніколи не просив про жодну послугу, за винятком хіба купівлі під час війни на чорному ринку цукрових карточок. Аж ось настав час для нього заявити про свої права відданого друга, і дон Корлеоне радо виконає його прохання.

Пригостивши пекаря сигарою «Ді Нобілі» й чаркою золотавої «стрега», він підбадьорливо поклав руку йому на плече. Так завжди виявлялася донова людяність. З гіркого досвіду він добре знав, яка сміливість потрібна людині, щоб зважитися просити допомоги в іншій людині.

Пекар оповів про притичину своєї доньки з Енцо. Гарний італійський хлопчина із Сицилії потрапив у полон до американців, прибув до Сполучених Штатів як військовополонений, дав слово працею допомагати нашій країні у війні! Чисте й благородне кохання спалахнуло між чесним Енцо та його скромною донькою Катаріною, проте війна закінчилася, бідного хлопця відішлють до Італії, а донька Назоріне неминуче помре, адже її серцю несила витримати цю розлуку. Лише Хрещений Батько Корлеоне може допомогти нещасним. Він їхня остання надія.

Дон продовжував тримати руку на плечі Назоріне і підбадьорливо кивав. Коли пекар скінчив, дон Корлеоне всміхнувся і сказав:

— Любий друже, забудь про свої турботи.

А потім докладно пояснив, як належить учинити. Треба надіслати петицію членові конгресу від їхньої округи. Той винесе на розгляд спеціальну постанову про надання Енцо американського громадянства. Конгрес напевне схвалить таку постанову. Там же рука руку миє. Звісно, уточнив дон Корлеоне, це робиться не задарма. На сьогодні середня ціна такої справи — дві тисячі доларів. Він, дон Корлеоне, забезпечить успіх і сам передасть кому треба плату. Чи пристає його друг на таку пропозицію?

Пекар енергійно закивав головою. Він і не сподівався, що таку велику послугу йому зроблять задарма. Звісно, спеціальна постановка конгресу коштує недешево.

Назоріне дякував майже зі слізьми. Дон Корлеоне провів його до дверей, запевнивши, що компетентні люди навідаються до пекарні, щоб домовитися про всі подробиці й заповнити потрібні документи. Пекар розчулено обійняв його, перш ніж вийти в сад.

Хейген усміхнувся донові:

— Непогане капіталовкладення для Назоріне. Заразом добув зятя й дешевого довічного помічника в пекарні. І все лише за дві тисячі доларів. — Хвилинку помовчавши, він запитав:

— Кому доручити цю справу?

Дон Корлеоне замислено наморщив чоло.

— Тільки не нашому селюкові. Доручи краще євреєві із сусідньої округи. У нього змінилася адреса. Тепер, певно, буде багато таких випадків — війна закінчилася. Нам треба мати більше людей у Вашингтоні, щоб обслужити потік прохань і не підвищити ціни.

Хейген зробив позначку в блокноті.

— Не через конгресмена Лютеко. Спробуй через Фішера.

У другого прохача, покликаного Хейгеном, справа була зовсім проста. Він звався Антоні Коппола; замолоду дон Корлеоне працював з його батьком на залізничних станціях. Копполі бракувало п'ятсот доларів для відкриття своєї піцерії — на перший внесок за обладнання й спеціальну піч. З певних причин, про які прохач не хотів говорити, він не мав кредиту. Дон поліз у кишеню й дістав пачку банкнот. Та їх виявилось замало. Він скривився і кинув до Тома Хейгена:

— Позич мені сто доларів, поверну в понеділок, коли візьму гроші в банку.

Прохач поривався заперечити, він, мовляв, обійдеться і чотирма сотнями, але дон Корлеоне поляскав його по плечу й сказав, ніби виправдовуючись:

— Треба ж підкотитися цьому весіллю — я трохи розтратив готівку. — І разом з Хейгеновими передав Антоні Копполі стос банкнот.

Хейген дивився на цю сцену з мовчазним захопленням. Дон завжди навчав: якщо виявляєш щедрість, не завадить підкреслити, що ти щедрий не взагалі, а конкретно до цієї людини. Як приємно має бути Антоні Копполі, що сам дон Корлеоне мусив позичити грошей, щоб врятувати його, Антоні Копполу. Коппола добре знав, що дон мільйонер, але не в тому річ. Скажіть, чи багато мільйонерів охоче завдають собі бодай трохи мороки, щоб допомогти своєму бідному другові?

Дон запитливо підвів голову.

— Луки Бразі, — сказав Хейген, — у списку немає, але він хоче зустрітися з вами. Знаючи, що прилюдно йому цього робити не випадає, він хотів би привітати вас віч-на-віч.

Здається, вперше за день дон виглядав незадоволеним.

— Чи конче треба?

Хейген стеноу плечима.

— Ви знаєте його краще. Він вельми вдячний за запрошення на весілля, бо ніколи не сподівався. Напевне, хоче висловити свою вдячність.

Дон Корлеоне кивнув і дав знак, щоб покликали Луку Бразі.

У саду Кей Адамс, здивована виразом несамовитої люті на обличчі Луки Бразі, запитала про цього чоловіка. Майкл привів Кей на весілля, щоб вона помалу, по можливості без великого потрясіння, дізналася правду про його батька. Адже досі вона, здається, вважала дона лише не зовсім чесним бізнесменом та й годі. Майкл вирішив хоча б непрямо відкрити їй частину правди. Він пояснив, що Лука Бразі — один із тих людей, кого найбільше боялися в злочинному світі на Східному узбережжі. Кажуть, що він має великий хист виконувати доручені вбивства самостійно, без помічників, тому його майже неможливо відкрити й засудити.

Майкл скривився й додав:

— Не можу сказати, чи це правда. Знаю лише, що в нього якась приязнь із моїм батьком.

Вперше Кей почала щось розуміти. Вона спитала трохи недовірливо:

— Невже ти натякаєш, що на твого батька працюють такі люди?

«Хай йому грець», — подумав Майкл і прямо сказав:

— Років із п'ятнадцять тому комусь закортіло відбити у батька імпорт маслинової олії. Його пробували вбити і справді трохи не вбили. Тоді за тих людей взявся Лука Бразі. Кажуть, що він уколошкав шістьох за два тижні, і на цьому скінчилася відомка «маслинова олійна війна».

Він посміхнувся, ніби сказав якийсь жарт.

Кей здригнулася.

— Гангстери стріляли у твого батька?

— П'ятнадцять років тому, — відповів Майкл. — Але опісля все втихомирилося.

Він злякався, що відкрив їй більше, ніж слід.

— Ти хочеш мене перелякати? Щоб я не вийшла за тебе? — Кей засміялась і штовхнула його ліктем під бік. — Ну і хитрий же ти.

Майкл усміхнувся їй у відповідь.

— Я просто хочу, щоб ти подумала як слід.

— Невже він справді вбив шістьох чоловік?

— Так писали в газетах, хоча ніхто цього не довів. Але з ним пов'язана й інша подія — про ту ніколи не розповідають. Це буцімто настільки жахлива історія, що навіть батько не любить говорити про неї. Том Хейген знає ту пригоду, але він теж не хоче розказати мені. Колись я жартома запитав у нього: «Коли вже я виросту настільки, щоб дізнатися ту історію про Луку?» І Том сказав: «Коли тобі стукне сто років».

Майкл надпив вина зі свого келиха.

— Ото, певно, історія! Та й сам Лука, видно, добра штучка.

Лука Бразі й справді міг би налякати хоч і самого чорта в печі. Невисокий, кремезний, головатий, він уже своєю появою викликав якусь тривогу і страх. На обличчі його застиг вираз звирячої люті. Очі в нього були карі, але не теплого відтінку,

зазвичай властивого карим очам, а швидше якогось мертвотно-бурого. Уста — не стільки жорстокі, скільки безживні, тонкі й бліді, наче гумові, і кольору телятини.

Про жорстокість Бразі розповідали неймовірні страхіття, а його відданість дону Корлеоне стала легендарною. Лука Бразі був однією з великих підвалин, на яких височіла піраміда до нової могутності. Люди його гатунку — велика рідкість.

Лука Бразі не боявся ні поліції, ні суспільства, ні бога, ні чорта, не боявся й не любив людей. Предметом свого страху й любові він обрав — саме обрав — дону Корлеоне. Впущений до дона, жакливий Лука шанобливо застиг. Затинаючись, висловив пишні поздоровлення й щирі побажання, щоб першою дитиною був хлопчик. Потому подав донові конверт, набитий готівкою, — подарунок молодим.

Це було те, що він хотів вчинити. Хейген помітив зміну в обличчі дона Корлеоне. Дон приймав Бразі, як король приймає підданого, що зробив йому величезну послугу, — без фамільярності, однак із царською повагою. Кожним рухом, кожним словом дон Корлеоне доводив Луці Бразі, що його цінують. Він не виказав ані найменшого здивування тим, що весільний подарунок вручають особисто йому. Він розумів.

Безперечно, у цьому конверті виявилось більше грошей, ніж у будь-якому іншому. Бразі не одну годину обмірковував суму, гадаючи, скільки могли подарувати інші гості. Він хотів бути найщедрішим, хотів показати, що його повага найбільша, і тому вручив свій конверт особисто самому донові — нетактовність, яку дон оминув у своїх пишних висловах подяки. Хейген бачив, як з обличчя Луки Бразі сходила маска люті й воно сповнювалося гордістю та задоволенням.

Вже йдучи до дверей, які Хейген тримав відчиненими, Бразі поцілував донові руку. Хейген завбачливо обдарував Бразі дружньою посмішкою, на яку кремезний чолов'яга відповів, увічливо розтягнувши бліді, кольору телятини гумові губи.

Коли двері зачинилися, дон Корлеоне зітхнув з полегкістю. Бразі був єдиною людиною у світі, яка могла примусити його нервуватися. Лука був неначе якась стихійна сила, яку неможливо опанувати до кінця. З ним слід було поводитись, як із

динамітом, обережно. Дон повів плечима. Навіть динаміт у разі потреби можна підірвати, не ушкодившись. Він подивився запитливо на Хейгена:

— Залишився лише Бонасера?

Хейген кивнув головою. Дон Корлеоне сказав, подумавши:

— Перш ніж увести його, поклич Сантіно. Хай дечого навчиться.

У саду Хейген заклопотано розглянувся, де Сонні Корлеоне. Він порадив Бонасера не нервуватися й підійшов до Майкла Корлеоне та його дівчини.

— Ти не бачив десь тут Сонні?

Майкл заперечливо похитав головою. «От чорт, — подумав Хейген, — якщо Сонні ще й досі махає дружку, з цього може вийти неабиякий клопіт. І його жінка, і сім'я цієї дівчини можуть призвести до катастрофи».

Стурбований, він поспішив до входу, куди, як він бачив, зник Сонні десь із півгодини тому.

Дивлячись услід Хейгенові, що заходив у будинок, Кей Адамс запитала Майкла Корлеоне:

— Хто він? Ти казав, що це твій брат, але у нього інше прізвище, та й зовні він не схожий на італійця.

— Том живе у нас із дванадцяти років, — сказав Майкл. — Його батьки померли, і він, хворий на трахоми, тинявся вулицями. Яюсь увечері Сонні привів його, відтоді Том і залишився. Йому не було куди податися. Так і жив у нас, поки не одружився.

Повідомлення заінтригувало Кей Адамс.

— Як романтично! Твій батько, певно, добросердий чоловік. Щоб отак прийняти когось у сім'ю, коли у самого стільки дітей.

Майкл не став пояснювати, що сім'я з чотирма дітьми вважається серед італійських іммігрантів невеликою. Він просто сказав:

— Тома не прийняли за сина. Він жив у нас, та й годі.

— О, — здивувалася Кей, — а чому ви його не всиновили?

Майкл засміявся.

— Бо батько сказав, що було б негарно міняти прізвище Тома. Неввічливо щодо його рідних.

Вони побачили, як Хейген провів Сонні через скляні двері до кабінету дона, а потім поманив пальцем Америкі Бонасера.

Літературно-художнє видання

П'ЮЗО Маріо
Хрещений батько
Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *Н. О. Муравицька*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 10.08.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Newton». Ум. друк. арк. 25,2.
Наклад 4000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61012, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@bookclub.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**

e-mail: editor@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@bookclub.ua

www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55

e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28

e-mail: odessa@bookclub.ua

П'юзо М.

П96 Хрещений батько : роман / Маріо П'юзо ; пер. з англ.
В. Батюка, О. Овсяюка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб
Сімейного Дозвілля», 2017. — 480 с.

ISBN 978-617-12-3846-6

ISBN 978-0-451-16771-2 (англ.)

Дон Віто — голова клану Корлеоне. Багато років тому він емігрував із сучасної Сицилії до Штатів і побудував бізнес, який зробив його одним із шістьох найвпливовіших мафіозі країни. Його поважають вороги та бояться друзі. Він шантажист і тиран, його рішення — остаточні. Проте настануть часи, коли панування дона опиниться під загрозою. Хто стане на захист сім'ї?

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)